

Διάταξη Θεματικής Ενότητας ΘΕΣΠ611 / Θεωρίες της Πρόσληψης

Σχολή	ΣΑΚΕ	Σχολής Ανθρωπιστικών και Κοινωνικών Επιστημών	
Πρόγραμμα Σπουδών	ΘΕΣΠ	Θεατρικές Σπουδές	
Θεματική Ενότητα	ΘΕΣΠ611 1	Θεωρίες της πρόσληψης	
Επίπεδο	Προπτυχιακό	Μεταπτυχιακό	
		Μάστερ	Διδακτορικό
		√	
Γλώσσα Διδασκαλίας	Ελληνική		
Τύπος Διδασκαλίας	Εξ αποστάσεως		
Τύπος Θεματικής Ενότητας	Υποχρεωτική		Επιλογής
Αριθμός Ομαδικών Συμβουλευτικών Συναντήσεων	3	Σύνολο	
Αριθμός Εργασιών	1 (+1 προαιρετική, μόνον όταν δεν εξασφαλίζεται δικαίωμα συμμετοχής στις εξετάσεις)		
Υπολογισμός Τελικής Βαθμολογίας	Εργασίες	Διαδρ. Δραστ.	Τελικές Εξετάσεις
	30 %	10%	60%
Αριθμός Ευρωπαϊκών Πιστωτικών Μονάδων (ECTS)	15		

Περιγραφή Θεματικής Ενότητας

Σε αυτή τη θεματική ενότητα οι φοιτητές θα γνωρίσουν θεωρητικά κείμενα σχετικά με την πρόσληψη (reception) της λογοτεχνίας και του δράματος.

Θα μελετήσουμε διάφορα κείμενα γραμμένα από θεωρητικούς της λογοτεχνίας και θα μας απασχολήσουν θεωρητικά ζητήματα που συνδέονται με τη μελέτη της πρόσληψης ή υποδοχής των λογοτεχνικών έργων. Με τον όρο πρόσληψη (ή υποδοχή ή δεξίωση, αγγλ. reception) δηλώνουμε τους ποικίλους τρόπους με τους οποίους αναγνώστες ή/και συγγραφείς εμπλέκονται σε διακειμενικό διάλογο με παλαιότερα κείμενα, επαναγράφοντας, διασκευάζοντας ή τροποποιώντας τα. Θα εστιάσουμε κυρίως στον ρόλο του αναγνώστη και στη διαδικασία σημασιοδότησης και νοηματοδότησης που υλοποιείται με την πράξη της ανάγνωσης.

Προαπαιτούμενες Θεματικές Ενότητες

Τουλάχιστον δύο (2) από τις εξής ΘΕ: ΘΕΣΠ 511, ΘΕΣΠ 512, ΘΕΣΠ 521, ΘΕΣΠ 522

Σύνθεση Βαθμολογίας			
Τρόπος Αξιολόγησης	Βαρύτητα στον τελικό βαθμό	Φόρτος εργασίας	
		Ώρες	ECTS
Εβδομαδιαία Μελέτη (13 εβδομάδες * ~ 25 ώρες μελέτης ανά εβδ.)	-	~325–390	13
Εργασία 1	30 %	~50–60	2
Εργασία 2			
Διαδραστικές Δραστ.	10%		
Τελική/Επαναληπτική Εξέταση	60 %	3	0
Σύνολο	100%	375–450	15
Κανονισμοί Βαθμολογίας και Τρόποι Αξιολόγησης			
<ul style="list-style-type: none"> • Ένας/Μια φοιτητής/-τρια βαθμολογείται με 10, αν συγκεντρώσει το 100% της πιθανής βαθμολόγησης. • Ένας/Μια φοιτητής/-τρια βαθμολογείται με 9, αν συγκεντρώσει το 90% της πιθανής βαθμολόγησης, και ούτω καθεξής. • Βαθμός επιτυχίας (Passing rate) <ul style="list-style-type: none"> • 10% βαθμολογίες Διαδραστικών Δραστηριοτήτων (ΔΔ). Η κάθε ΔΔ βαθμολογείται με 1 (Pass) ή 0 (Fail). • 30% βαθμολογίες εργασιών. <ul style="list-style-type: none"> ▪ Η εκπόνηση τουλάχιστο μιας εργασίας είναι υποχρεωτική. Δεύτερη εργασία εκπονείται μόνον εφόσον ο φοιτητής/ φοιτήτρια δεν κατοχυρώσει δικαίωμα συμμετοχής στις εξετάσεις με τη βαθμολογία της πρώτης εργασίας. Σε αυτή την περίπτωση, λαμβάνεται υπόψη μόνο ο βαθμός της 2^{ης} εργασίας (εφόσον είναι ≥ 5) και για την 1^η εργασία ο διδάσκων δεν καταχωρίζει βαθμό (αφήνει το σχετικό πεδίο κενό). ▪ Στην περίπτωση που υποβληθούν 2 εργασίες, ο Βαθμός είναι ο ΜΟ των βαθμολογιών των 2 εργασιών • 60% Τελικής εξέτασης. Ως βαθμολογική βάση στην τελική εξέταση θεωρείται το 50% του άριστα. • Για να κατοχυρώσει ο φοιτητής δικαίωμα συμμετοχής στην εξέταση θα πρέπει να πληροί και τις 2 κάτω προϋποθέσεις: <ul style="list-style-type: none"> • Να έχει λάβει τουλάχιστο το 50% του δυνατικού άριστα που αντιστοιχεί στις ΔΔ • Να έχει λάβει τουλάχιστον 50% του δυνατικού άριστα που αντιστοιχεί στις εργασίες • Αν ένας/μια φοιτητής/-τρια συγκεντρώσει βαθμολογία με δεκαδικό ψηφίο, τότε αυτό στρογγυλεύεται προς στην πλησιέστερη μισή μονάδα. 			

Κύριες δεξιότητες που θα πρέπει να αναπτυχθούν

Ο/Η φοιτητής/-τρια που θα ολοκληρώσει επιτυχώς την εν λόγω Θεματική Ενότητα, αναμένεται ότι θα είναι σε θέση να:

- Γνωρίζει την καταγωγή και την εξέλιξη του κλάδου που ονομάζουμε «σπουδές της πρόσληψης» (reception studies).
- Κατανοεί βασικές θεωρητικές παραμέτρους που καθορίζουν τη μελέτη της υποδοχής / πρόσληψης των λογοτεχνικών κειμένων
- Γνωρίζει βασικές πληροφορίες για την ιστορία και την προϊστορία της θεωρίας της πρόσληψης (reception theory)
- Κατανοεί και αξιολογεί τη θεωρία της πρόσληψης ως επαναγραφή της ιστορίας της λογοτεχνίας
- Κατανοεί και αξιολογεί τη σημασία της μελέτης της πρόσληψης ή επιβίωσης των αρχαίων δραμάτων στη σύγχρονη εποχή.

Αναμενόμενα Μαθησιακά Αποτελέσματα

Ο/Η φοιτητής/-τρια που θα ολοκληρώσει επιτυχώς την εν λόγω Θεματική Ενότητα, αναμένεται ότι θα είναι σε θέση να:

Γνώση (Knowledge)

- Γνωρίζει βασικές πληροφορίες για την έννοια της « πρόσληψης » (reception) στη θεωρία της λογοτεχνίας και τους κυριότερους θεωρητικούς που την εισήγαγαν και την ανέπτυξαν (Jauss, Iser, Fish)
- Αναφέρει τους βασικότερους προδρόμους της Θεωρίας της Πρόσληψης, από την αρχαιότητα (Αριστοτέλης) ως και τον 20ό αιώνα.
- Γνωρίζει τις βασικές αρχές των εξής θεωρητικών ρευμάτων: (1) Ρωσικός φορμαλισμός· (2) Τσέχικος δομισμός· (3) Φαινομενολογία του Roman Ingarden
- Γνωρίζει τις φιλοσοφικές καταβολές και τις βασικές θεωρητικές παραμέτρους της ερμηνευτικής του Hans-Georg Gadamer.
- Έχει βασικές γνώσεις για την ιστορία της ερμηνευτικής στο πλαίσιο της φαινομενολογίας (Husserl, Heidegger, Gadamer)
- Γνωρίζει τις θεωρητικές προϋποθέσεις της θεωρίας της πρόσληψης, όπως διατυπώθηκε από τον Hans Robert Jauss.
- Γνωρίζει βασικές πληροφορίες για την τριμερή διαστρωμάτωση της αισθητικής απόλαυσης και τα πέντε μοντέλα αλληλεπίδρασης που εισηγείται ο Γιάους
- Αναφέρει τις επικοινωνιακές διαστάσεις της ανάγνωσης, σύμφωνα με τον Iser
- Περιγράφει το περιεχόμενο της έννοιας «άρνηση» στο θεωρητικό σχήμα του Iser

- Περιγράφει το περιεχόμενο που έχει στη θεωρία του Harold Bloom η έννοια της «παρανάγνωσης» (misreading) ως ουσιώδες συστατικό της ανάγνωσης
- Γνωρίζει βασικές πληροφορίες για τη ριζική αντίθεση του Jacques Derrida στη λογοκεντρική (πατριαρχική) σύλληψη της ιστορίας ως αιτιακής διαδοχής γεγονότων

Κατανόηση (Comprehension)

- Κατανοεί τις διαφορές ανάμεσα στην πρόσληψη των κειμένων ως αναγνωστική πράξη και στην πρόσληψη των θεατρικών έργων στο επίπεδο της παράστασης.
- Αντιλαμβάνεται τη σημασία που έχει η μελέτη της παραστασιακής πρόσληψης για την ερμηνεία παλαιότερων θεατρικών έργων
- Κατανοεί βασικά εννοιολογικά εργαλεία του ρωσικού φορμαλισμού, όπως η ανοικείωση, η τεχνική, η λογοτεχνική εξέλιξη κτλ.
- Κατανοεί τις έννοιες της σχηματοποίησης, της απροσδιοριστίας και της συγκεκριμενοποίησης / σταθεροποίησης στο φιλοσοφικό έργο του Ρομάν Ινγκάρντεν
- Αντιλαμβάνεται τη γένεση της θεωρίας της πρόσληψης ως, εν μέρει, σύζευξη των βιώσιμων στοιχείων του μαρξισμού και του ρωσικού φορμαλισμού
- Κατανοεί την έννοια του ορίζοντα προσδοκιών ως συνάρτηση της προσωπικής εμπειρίας του ερμηνευτή και του ιστορικού πλαισίου
- Κατανοεί τις διαφορές ανάμεσα στον Iser και στον Jauss όσον αφορά την προσέγγισή τους στη θεωρία της πρόσληψης.
- Κατανοεί τον δυναμικό χαρακτήρα της ερμηνείας του κειμένου κατά τον Iser και τη διαλεκτική σχέση ανάμεσα στη δημιουργία και στη διάψευση των ερμηνευτικών προσδοκιών
- Κατανοεί βασικές έννοιες του ερμηνευτικού μοντέλου του Iser: «προσκήνιο : παρασκήνιο», «θέμα : ορίζοντας», «περιπλανώμενη οπτική γωνία», διχασμός του (ερμηνευτικού) υποκειμένου, ασυμμετρία μεταξύ κειμένου και αναγνώστη, αρνήσεις (πρωτεύουσες και δευτερεύουσες) κτλ.
- Αντιλαμβάνεται τι σημαίνει, για τον Roland Barthes, πληθυντικότητα και διασπορά του αναγνώστη

Εφαρμογή (Application)

- Χρησιμοποιεί έννοιες και δεδομένα της θεωρίας της πρόσληψης (reception theory), για να περιγράψει το περιεχόμενο και τα ειδολογικά χαρακτηριστικά συγκεκριμένων θεατρικών έργων που συνδιαλέγονται με τα έργα του αρχαίου δράματος.

- Εντοπίζει, σε συγκεκριμένα παραδείγματα, τον μετασχηματισμό της έννοιας της *ποιήσεως* από αναπαράσταση (*μίμησιν*) της πραγματικότητας σε αυτόνομο καλλιτεχνικό μέσο, καθώς και για τον μετασχηματισμό της έννοιας της *αισθήσεως* από ενατένιση της καλλιτεχνικής αναπαράστασης σε διαδικασία ενεργοποίησης του ψυχικού κόσμου του παρατηρητή (Αναγέννηση-ρομαντισμός) και αργότερα σε διαδικασία ανοικείωσης ή, αντίθετα, ανάκτησης της γνωστικής λειτουργίας
- Καταδεικνύει την έννοια της *καθάρσεως* κατά Γιάους ως αμφίδρομη σχέση αλληλεπίδρασης ανάμεσα στον φαντασιακό κόσμο του κειμένου και στον αποδέκτη του
- Ερμηνεύει την έννοια της «εκκλητικής δομής» (Appellstruktur) ως την πρόσκληση που απευθύνει το εκάστοτε κείμενο προς τον εκάστοτε αναγνώστη να συμπληρώσει τους τόπους ακαθοριστίας του νοήματος

Ανάλυση (Analysis)

- Αναλύει το ιδεολογικό και θεωρητικό υπόβαθρο των θεωριών της πρόσληψης και τις οφειλές του σε προγενέστερα φιλοσοφικά συστήματα (π.χ. Ingarden, Gadamer)
- Κατηγοριοποιεί τη λογοτεχνική και δραματουργική παραγωγή με βάση κριτήρια περιεχομένου και κριτήρια θεματικά.
- Αναλύει την αμφισβήτηση της «επιστημονικής μεθόδου», έτσι όπως την επιχειρεί ο Γκάνταμερ
- Εξηγεί τις έννοιες της ερμηνευτικής προκατάληψης, του ορίζοντα κατανόησης και της εφαρμογής/προσαρμογής του νοήματος, σύμφωνα με τον Γκάνταμερ
- Αναλύει το περιεχόμενο του όρου «αισθητική της αρνητικότητας» που αποδίδει ο Γιάους στον Αντόρνο (πρόταξη του καλλιτεχνικού έργου που αντιτίθεται στις τρέχουσες κοινωνικές πρακτικές και καλλιτεχνικές συμβάσεις)
- Αντιλαμβάνεται την έννοια του (κατά Iser) υπονοούμενου αναγνώστη ως θεωρητικής κατασκευής που καθορίζεται, κατά περίπτωση, από τη νοηματική δομή του εκάστοτε κειμένου
- Διακρίνει μεταξύ των όρων κενό και διάκενο στη θεωρία του Iser
- Συζητεί την αρνητικότητα (κατά Iser) ως αφηρημένη οργανωτική αρχή με θετική εντέλει λειτουργία που κινητοποιεί την ερμηνευτική διαδικασία
- Εξετάζει τις επικρίσεις του Fish για το ερμηνευτικό μοντέλο του Iser και τη θεωρητική τους βάση
- Ταξινομεί τις βασικές αρχές της θεωρίας της πρόσληψης σε συνδυασμό με σύγχρονες ή ελαφρώς μεταγενέστερες θεωρίες λογοτεχνίας

- Διακρίνει τον ρευστό, δυναμικό και εξελισσόμενο χαρακτήρα της ερμηνείας στη θεωρία της πρόσληψης από παλαιότερες θεωρητικές αντιλήψεις περί ερμηνείας

Σύνθεση (Synthesis)

- Παράγει δόκιμο ακαδημαϊκό λόγο χρησιμοποιώντας καθιερωμένα ορολογία, συγκροτώντας δομημένο κείμενο και χρησιμοποιώντας επιστημονική βιβλιογραφία.
- Συνθέτει γραπτώς σε ένα συνεκτικό και ενιαίο όλο αποκτηθείσες γνώσεις, ερευνητικά δεδομένα, παρατηρήσεις και ερμηνείες έγκριτων μελετητών.
- Διατυπώνει τους μηχανισμούς με τους οποίους η λογοτεχνία έχει τη δυνατότητα να διαμορφώνει την κοινωνία και όχι απλώς να την αντανακλά.
- Συσχετίζει την έμφαση του Γιάους στην έννοια της αισθητικής απόλαυσης με τις συναφείς θέσεις του Ρολάν Μπαρτ
- Συνδέει τις θέσεις του Γιάους για την απόλαυση ως κατανόηση με τις σχετικές απόψεις του Αριστοτέλη στην *Ποιητική*.
- Συσχετίζει τις βασικές αρχές του Iser για τις σχηματοποιημένες πλευρές του κειμένου και τη διαλεκτική σχέση των ερμηνευτικών προσδοκιών και του κειμένου με την έμφαση του Γιάους στην επικοινωνιακή διάσταση της ανάγνωσης
- Συγκρίνει την έννοια του (κατά Iser) υπονοούμενου αναγνώστη με άλλες παραπλήσιες (επαρκής αναγνώστης (Μονταίνιος), Υπεραναγνώστης (Riffaterre) κτλ.)
- Συσχετίζει τις έννοιες του θέματος και του προσκηνίου στο πλαίσιο του θεωρητικού μοντέλου του Iser
- Διευκρινίζει τον ρόλο του συνταγματικού και του παραδειγματικού άξονα στη διαμόρφωση αυτού που ο Iser ονομάζει αρνητικότητα.
- Συσχετίζει την έννοια της λογοτεχνικής ικανότητας που εισηγείται ο Culler με την έννοια των ερμηνευτικών κοινοτήτων του Fish, καθώς και τους περιορισμούς των δύο αυτών προσεγγίσεων

Αξιολόγηση (Evaluation)

- Αξιολογεί τη σημασία της μετάφρασης ως τμήματος της ιστορίας της πρόσληψης
- Αποτιμά τους Τσέχους δομιστές ως προδρόμους της θεωρίας της πρόσληψης.
- Αξιολογεί το περιεχόμενο της έννοιας του «ορίζοντα προσδοκιών», όπως τη διατυπώνει ο Jauss, σε σύγκριση με προγενέστερες εκφάνσεις της στο έργο του Gadamer, του Husserl, του Heidegger, του Popper κτλ.

- Κρίνει τις επικρίσεις του Holub εναντίον της θεωρίας της πρόσληψης του Jauss
- Εκτιμά τον διττό χαρακτήρα του (κατά Iser) «ρεπερτορίου»: έκφραση μιας συμβατικής θέασης της πραγματικότητας και μέσο για την αμφισβήτηση, υπονόμηση ή και ανατροπή αυτής της θέασης
- Κρίνει τις (αθέλητες) αποκλίσεις του ερμηνευτικού μοντέλου του Iser προς την κατεύθυνση της «αισθητικής της αρνητικότητας»
- Αξιολογεί τη διαλεκτική σχέση μεταξύ καθορισμένου και ακαθόριστου στη θεωρία του Iser ως προσπάθεια σύνδεσης μεταξύ δύο ή περισσότερων τμημάτων του κειμένου.
- Αποτιμά τις απαντήσεις του Iser στην κριτική που του έκανε ο Fish και κατανοούν τα βασικά σημεία τους
- Συγκρίνει τα σημεία επαφής και τις διαφορές ανάμεσα στην κειμενική αφήγηση και στη θεατρική ή κινηματογραφική διασκευή της
- Αξιολογεί τις ανανεωτικές πτυχές της έννοιας των ερμηνευτικών κοινοτήτων που εισάγει ο Stanley Fish, κυρίως ως προς την υπονόμηση της έννοιας της αντικειμενικής ερμηνείας

Βιβλιογραφία

Υποχρεωτική βιβλιογραφία

- JAUSS, H. R. *Η Θεωρία της πρόσληψης: Τρία μελετήματα* (μτφρ. Μ. Πεχλιβάνος). Αθήνα: Εστία 1995.
- HALL, E. «Towards a Theory of Performance Reception», *Arion* (3rd ser.) 12 (2004) 51-89
- HARDWICK, L. *Reception Studies*, Cambridge: Cambridge University Press 2003
- HOLUB R.C., *Θεωρία της πρόσληψης: μια κριτική εισαγωγή* (μτφρ. Κωνσταντίνα Τσακοπούλου). Αθήνα: Μεταίχμιο 2004.

Βιβλιογραφία επιλογής

- ECO, U., *The Role of the Reader : Explorations in the Semiotics of Texts*. Bloomington: Indiana University Press, 1979.

- FISH, S. *Is There a Text in this Class? The Authority of Interpretive Communities*. Cambridge, MA: Harvard University Press, 1980.
- ISER, W. *The Act of Reading: A Theory of Aesthetic Response*, Baltimore and London: John Hopkins University Press, 1978.
- ISER, W., *The Implied Reader : Patterns of Communication in Prose Fiction from Bunyan to Beckett*. Baltimore: Johns Hopkins UP, 1978.